

De informatie-professional staat voor de klas

Van de positie 'bibliotheekmedewerker die instructie geeft' schuiven vakreferenten en informatiespecialisten binnen de Universiteitsbibliotheek

van de Erasmus Universiteit Rotterdam steeds vaker op naar de rol van vakgroepdocent. Met alle werkzaamheden die daarbij horen, zoals het geven van opdrachten en het beoordelen daarvan. Als docent leggen zij niet zozeer de nadruk op het overdragen van kennis, maar op het activeren en motiveren van studenten om energie te steken in hun persoonlijke professionele groeitraject.

Renske Jongbloed en Jan Jüngen

De afgelopen jaren heeft de UB-EUR hard gewerkt aan de uitbreiding en verdieping van haar online aanbod: bronnen, journals, databanken, maar vooral ook cursussen, gericht op het effectief selecteren en verwerken van kwaliteitsinformatie. Lees in het artikel 'Informatievaardig worden bij de universiteitsbibliotheek' in InformatieProfessional waar we vijf jaar geleden stonden; bezoek dan onze nieuwe portal 'Informatievaardigheden' en let

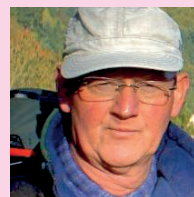
vooral op de vakspecifieke aanpak. Ons online aanbod is inmiddels zeer gedifferentieerd. Het vormt ons belangrijkste kanaal richting de studenten. Toenemend gedifferentieerd is ook de studentenpopulatie geworden. Het aandeel internationale studenten aan de EUR ligt nu op bijna een kwart. Ze gebruiken allen de Engelse taal, maar ze komen overal vandaan, van Bosnië tot Korea. Hoe verschillend ook qua culturele achtergrond,

vaak hebben ze wel moeten solliciteren om de opleiding van hun keuze te kunnen volgen. Velen tonen inzet. Toch zien anderen hun verblijf hier eerder als 'interessant jaar'. Niks homogeen dus. Ook de Nederlandse studenten vormen geen homogene groep. Naast de 'klasieke studenten' is er een grote instroom gekomen van Nederlandse jongeren met niet-westerse wortels, uit families die geen hoogopgeleide traditie hebben. Dit laatste

Wie zijn...

Renske Jongbloed is werkzaam als informatiespecialist bij de Universiteitsbibliotheek van de Erasmus Universiteit Rotterdam; zij is tevens de huisvormgever van de UB-EUR. Jongbloed is opgeleid als historica aan de Universiteit Utrecht, met een specialisatie in Conflictstudies en Internationale Betrekkingen.

Jan Jüngen is sinds 2007 aan de Universiteitsbibliotheek van de Erasmus Universiteit Rotterdam verbonden als vakreferent Geschiedenis, Cultuurwetenschappen en Communicatie&Media. Hiervoor werkte hij onder meer als geschiedenisleraar, beleidsmedewerker KB en projectleider ICT&O.

'Bij de minste tegenslag keren studenten terug naar het bekende nest: Google'

geldt vaak ook voor de studentengroep die via havo en hbo bij ons gekomen is. De self motivated nerd, de uit eigen drive fanatiek onderzoekende individualistische student is een (verdwijnd) kleine minderheid geworden.

De realiteit is dat de meeste studenten het niet meer prettig vinden om op individuele basis kennis op te bouwen. Ze willen juist samen dingen doen en ze willen daarbij ook praten, uitwisselen. Een online cursus volgen is dan soms een te eenzame activiteit, zo wordt het gevoeld. Deelnemen aan een werkgroep is veel leuker. Met elkaar gaat het leren vanzelf. En het past ook bij wat we zien op de studiezalen. De keerzijde is dat je zo niet de dingen leert die je alleen kunt opsteken via een individueel, persoonlijk leerproces. Je blijft aan de oppervlakte.

Zo zijn we, als UB, gekomen op 'motivatie genereren door maatwerk'. Op verzoek van faculteitsdocenten. Die merkten dat hun studenten wel de basics oppikten uit de online cursussen en uit de introductiebijeenkomsten, maar onvoldoende zelf aan de slag gingen bij het verwerven van goede zoek- en selectiestrategieën. Of beter gezegd: de hogere competenties die je als bibliotheek niet rechtstreeks kunt overdragen. Die men individueel moet zien te bemachtigen, via een proces van lezen, reflecteren, uitwisselen, oefenen, toepassen. Dan pas kun je echt je eigen weg uithakken in de informatiejungle. Persoonlijke betrokkenheid, inzet en motivatie zijn dan van kardinaal belang. 'Kunnen jullie ons helpen om deze kwaliteiten bij te brengen?' werd ons gevraagd. Als vraaggestuurde organisatie heeft de UB-EUR de consequenties getrokken. Een tiental medewerkers – vakreferenten en informatiespecialisten – is inmiddels didactisch bijgeschoold door Risbo, het onderwijskundig centrum van de Erasmus Universiteit. Van de positie 'bibliotheek-

medewerker die instructie geeft' schuiven deze collega's steeds vaker op naar de rol van vakgroepdocent, met alle werkzaamheden die daarbij horen, zoals het geven van opdrachten en het beoordelen daarvan. Als docent leggen zij niet zozeer de nadruk op het overdragen van kennis, maar op het activeren en motiveren van studenten om energie te steken in hun persoonlijke professionele groeitraject. Binnen het raam van de contacturen, maar we zeggen ook: 'Volg nou die online cursussen, ze zijn ervoor'. 'En ga spelen met die grote portals'.

Binnen de Erasmus School of History, Culture and Communication (ESHCC) – de voormalige Faculteit Historische- en Kunstwetenschappen (FHKW) – is dit proces het verst gevorderd: onze werkgroepcolleges en workshops hebben een vaste plaats gekregen in het curriculum. Deelname is verplicht; studenten krijgen er studiepunten voor. Een substantieel deel van de colleges wordt gegeven in het Engels.

Succesfactoren

Wat zijn de succesfactoren? We denken op dit moment dat we er een stuk of vier kunnen benoemen: een optimale aansluiting bij de vraag zoals geformuleerd door de betrokken faculteitsdocent, respectievelijk bij het niveau van de groep studenten; het via didactische middelen bevorderen van een actieve deelname van iedere student, het bieden van visueel aantrekkelijke werkvormen en het hebben van een effectief contact met de onderwijsdirectie van de faculteit. Over elk van deze aspecten een opmerking.

Optimale aansluiting

Ons aanbod moet het antwoord zijn op een vraag. Daarover is geen twijfel. De faculteitsdocent formuleert de vraag en is daarmee volstrekt richtinggevend. Wij opereren binnen die kaders. Verhelderende gesprekken zijn vaak nodig, want je moet precies weten wat de opdrachtgever voor ogen staat, wat er bereikt moet worden. Dan pas weet je wat je moet leveren. Wat het aansluiten bij het niveau van de groep betreft: in onderwijsland is men het er wel over eens dat opname van informatie in het langetermijngeheugen gemakkelijker verloopt naarmate het nieuwe

beter aansluit bij aanwezige voorkennis.³ Nieuwe input kan dan sneller worden terugggevonden, in een context geplaatst en worden toegepast op de juiste manier.

Jammer genoeg wordt de aanwezige voorkennis van studenten vaak overschat. Volgens een recent, grootschalig onderzoek⁴ van ERIAL (Ethnographic Research in Illinois Academic Libraries) blijken de meeste scholieren en studenten schrikbarend weinig werkelijk te begrijpen van informatiesystemen en zoekmachines. Ook al worden ze vaak gezien als 'digital natives', ze voelen zich geïntimideerd door de complexiteit, door onbekende terminologie en door de omvang van het informatieaanbod. Bij de minste tegenslag keren zij terug naar het bekende nest: Google.

Het vaststellen van het werkelijke niveau is daarom cruciaal. De opdrachtgever verstrekt natuurlijk informatie, maar we testen ook graag zelf. Soms laten we studenten vooraf een diagnostische opdracht inleveren – zo weten we alvast iets. Ook het stellen van kennisvragen tijdens het college werkt prima. Dan sturen we ter plekke bij, al vraagt dit flexibiliteit en soms ook improvisatie. Maar de interactie met de groep studenten verbetert wel – en dat verhoogt het rendement.

Actieve deelname bevorderen

'De dingen die we moeten leren voordat we ze kunnen doen, leren we dóór ze te doen,' zei Aristoteles al. We proberen dergelijke wijsheden over te brengen. Als ze maar activeren. Zoals tijdens de workshop 'Context en Kwaliteit'. Masterstudenten Media & Journalistiek leren de wetenschappelijke gebruikswaarde bepalen van informatie die ze vinden via het web. Betrouwbaarheid en detectie van bedrog spelen een belangrijke rol. Twee weken voor de workshop ontvangen de deelnemers een opdracht die ze binnen een week moeten inleveren. De opdracht houdt in dat zij over een gegeven onderwerp informatie moeten zoeken via de kanalen van de UB, respectievelijk via de vrije nieuwsgaring. De waarde van iedere vondst moet worden vastgesteld via een protocol. Dan kom je jezelf tegen. De workshop die volgt is afgestemd op de meest naar voren gekomen problemen. Het zijn bijeenkomsten waar de motivatie hoog is en waar veel wordt ervaren.

Ook binnen standaard werkcolleges zetten we in op activeren. We doen dat door methoden toe te passen die in het voortgezet onderwijs hun nut ruimschoots hebben bewezen. We laten studenten in groepjes samenwerken; enkele presenteren hun resultaten. Discussie volgt. Een andere aanpak is om een student in de rol te plaatsen van een docent. Er zijn zoveel werkvormen. De studenten vinden het leuk; ze leren van elkaar. Ook de faculteitsdocent steekt vaak iets op: niet alleen van de knelpunten en problemen van studenten, maar soms ook van hun – vaak inventieve – oplossingen.

Inspelen op visuele voorkeuren

Jongeren én ouderen voelen zich steeds meer aangetrokken tot visueel aantrekkelijke apparaten die simpel en intuïtief in het gebruik zijn. Als het de taak is van de docent om zijn publiek te ‘verleiden’, dan is vormgeving een verrassend effectief middel. De inhoudelijke boodschap vormt de kern van het college, natuurlijk, maar een mooi format kan eraan bijdragen dat studenten én de faculteit de training nog serieuzer nemen. Daarom zetten we bewust nieuwe-mediavormen in, zoals nuttige smartphoneapplicaties. Ook investeren we in een aantrekkelijk webdesign en in nieuwe presentatievormen zoals Prezi. Ook de ‘oude’ vormen van informatieoverdracht, zoals hand-outs, kunnen in een mooi jasje de student meteen een gevoel geven van professionaliteit. Het oog wil tenslotte ook wat.

Contact met de onderwijsdirectie

Al heb je concrete afspraken gemaakt met een docent van de faculteit, dat betekent nog niet dat je een vast bestanddeel van een curriculum geworden bent. Binnen de ESHCC fungeert een onderwijsdirecteur die het niveau en de richting van het onderwijs bewaakt. Drie jaar lang heeft zij positieve geluiden gehoord van de docenten met wie wij samenwerkten. Toen besloot zij tot een generiek gesprek. Het resultaat was een faculteitsbrede brief waarin de onderwijsdirectie aan docenten expliciet de raad gaf om de UB te benaderen voor maatwerk cursussen. Zonder deze brief waren onze didactische activi-

teiten incidenteel gebleven. We zijn ons van deze positie terdege bewust. Het goede contact met de leiding van de faculteit moet blijvend zijn.

Hoe nu verder?

In dit artikel lag de nadruk op didactische activiteiten binnen één faculteit. En dat is zeker niet het complete beeld. Ook binnen de faculteiten sociale wetenschappen, wijsbegeerte en rechtswetenschappen zijn collega's van de UB-EUR didactisch actief. Ook in het UB-gebouw vindt maatwerk plaats: binnen het Erasmus Data Service Centre krijgen studenten individueel les in het werken met complexe dataverzamelingen.

Deze brede uitrol van maatwerk wijst als vanzelf vooruit naar een zorgelijke kant: wat moeten we als de vraag nog verder toeneemt? Dat willen we graag, maar we zijn er voorlopig niet uit. We ontwikkelen ons – heel Rotterdam – werkende weg. We gaan het zien.

Een mogelijkheid is om over te stappen op financiële verrekening. Tot nu toe doen we dit niet, het is (nog) niet nodig. Idealiter professionaliseren we eerst nog verder, met meer mensen. Gaan we producten ontwikkelen die zo goed zijn dat onze klanten ze per se willen hebben. Zo graag dat ze een kaartje willen kopen. Op dat niveau moeten we uiteindelijk komen. In de tussentijd genieten we van ons partiele docentenbestaan. Contactonderwijs is niet alleen prettig voor studenten, ook bij ons bibliotheekmedewerkers verhoogt het de feestvreugde. <

Noten

- 1] G. Drenthe en A. Ridder. 2006. Informatievaardig worden bij de universiteitsbibliotheek. *InformatieProfessional* 12.
- 2] www.eur.nl/ub_informatievaardigheden/nederlands/.
- 3] Baars, G.J.A. 2006. *Leren (en) doceren met digitale leermiddelen in het hoger onderwijs*. LEMMA. p. 27.
- 4] Duke, L.M. & Asher, A.D. 2011. *College libraries and student culture : What we now know*. Chicago: American Library.

advertentie

TELEFOON 023 55 46 275
FAX 023 55 46 280
E-MAIL RANDSTAD@PROBIBLIO.NL
WEBSITE WWW.PROBIBLIO.NL/RANDSTAD

De beste keus in informatieprofessionals

Randstad/ProBiblio bemiddelt voor de functie van:

informatiespecialist
documentalist
bibliotheclaris/mediatheclaris
DIV medewerker
team/projectleider

werven selecteren uitzenden van informatieprofessionals